

ПСИХОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА. РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

УДК 378+37.012

Тетяна ГОРЧАК,
викладач Рівненського економіко-гуманітарного
та інженерного коледжу,
аспірант кафедри суспільних дисциплін
Національного університету водного господарства
та природокористування

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ З ПРИРОДНИЧО ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

У статті сформульовано та теоретично обґрунтовано поняття готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з природничо обдарованими учнями. Автором визначено та проаналізовано структуру цієї готовності, яка включає теоретичний, практичний та особистісно-мотиваційний компоненти.

Ключові слова: природнича обдарованість, особистість, готовність, компоненти готовності, зміст готовності.

В статье сформулировано и теоретически обосновано понятие готовности будущих учителей начальных классов к работе с учениками, одаренными в области естественных наук. Автором определена и проанализирована структура этой готовности, состоящая из теоретического, практического и личностно-мотивационного компонентов.

Ключевые слова: естественнонаучная одаренность, личность, готовность, компоненты готовности, содержание готовности.

We formulated and theoretically substantiated in this article the concept of readiness of the future elementary school teachers to work with children who have gifted in the natural sciences. The author has

identified and analyzed the structure of the readiness. It has theoretical, practical, personal and motivational components.

Key words: natural science talent, personality, readiness, readiness components, readiness content.

Постановка проблеми. В умовах стрімких змін, які відбуваються сьогодні в сучасному світі, розвиток здібностей і обдарувань дитини є важливим завданням психолого-педагогічної науки і практики. Саме обдаровані діти потенційно є однією з головних рушійних сил, що забезпечують прогрес в усіх сферах людської діяльності, сталий розвиток суспільства.

Вирішення проблеми формування творчої особистості, виявлення та розвиток обдарувань школярів значною мірою залежать від особистості вчителя, його професійної майстерності, вміння та бажання працювати з обдарованими учнями. Однак аналіз професійної діяльності педагогів свідчить про те, що вони не завжди підготовлені до роботи з такими дітьми: не мають достатніх знань щодо сутності феномена обдарованості та особливостей обдарованих дітей, не вміють їх виявляти серед своїх учнів, не володіють методиками роботи з обдарованими в тій чи іншій галузі.

У процесі розв'язання зазначеної проблеми виникає ряд суперечностей між: соціальною потребою в учителях, здатних формувати всебічно розвинену особистість, та відсутністю цілеспрямованої їх підготовки до відповідної діяльності; необхідністю виховувати педагогічні кадри, спроможні виявляти й розвивати здібності й обдарування дитини, і недостатньою розробленістю комплексу теоретичних та методичних засад забезпечення такої підготовки [5].

Таким чином, набула актуальності проблема підготовки майбутніх учителів до роботи з природничо обдарованими дітьми в початковій школі, а також питання конкретизації та наповнення реальним змістом процесу цієї підготовки. Але для того, щоб розв'язати таку комплексну проблему, спочатку необхідно чітко сформулювати, що входить у поняття, структуру і зміст готовності до такої діяльності, зокрема якими знаннями, вміннями, навичками та якостями має володіти майбутній педагог для успішної роботи з природничо обдарованими молодшими школярами.

Аналіз наукових досліджень і публікацій.

Проблемі обдарованості присвячено значну кількість робіт як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Серед них – Дж. Гілфорд, Дж. Рензуллі, Б. Блум, Д. Векслер, Дж. Рамен, П. Торренс, Ф. Уільямс, Ю. Бабаєва, Д. Богоявленська, О. Матюшкін, В. Панов, М. Холодна, В. Шадріков, Є. Яковлева, Л. Бандура, Е. Бернацька, О. Кульчицька, В. Моляко, О. Музика, П. Тадеєв та ін. Різні аспекти проблеми підготовки педагогів до роботи з обдарованими учнями висвітлено в працях О. Антонової, О. Ващук, А. Границької, В. Демченка, В. Зарицької, Т. Зорочкіної, Ю. Клименюк, І. Лішук, Е. Лодзинської, Л. Мокридіної, Д. Молокова, О. Музики, В. Панова, Л. Радзіховської, Г. Тарасової, І. Ушагікової, В. Ушмарова, М. Федорова, А. Яковини та ін. Зокрема, Ю. Клименюк досліджує питання готовності майбутніх учителів до розвитку інтелектуально обдарованості учнів початкової школи; Л. Радзіховська – готовність майбутнього вчителя математики до роботи з обдарованими учнями; В. Ушмарова – сучасні тенденції формування готовності вчителів початкової школи до роботи зі здібними та обдарованими учнями; О. Ващук – готовність учителів природничих дисциплін до розвитку академічної обдарованості старшокласників; А. Яковина – формування готовності учителів предметів природничого циклу до роботи з обдарованими учнями.

Разом із тим, проведений нами ретельний аналіз публікацій представлених авторів показує, що питання формування готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з природничо обдарованими учнями вивчене недостатньо.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні поняття готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з природничо обдарованими дітьми та аналізі змісту основних структурних компонентів такої готовності.

Виклад основного матеріалу. За визначенням О. Антонової та Ю. Клименюк, готовність учителя до професійної діяльності – це цілісне внутрішньо-особистісне утворення випускника педагогічного ВНЗ, ядром якого є освоєні цінності вчительської професії, що ґрунтується на засвоєних професійно значущих знаннях, уміннях, навичках, способах діяльності, набутому досвіді та особистісних якостях, забезпечує йому здатність успішно адаптуватися до

виконання професійно-педагогічних функцій та є передумовою подальшого фахового розвитку [1, с. 92].

Поняття «готовність педагогічного працівника до роботи з обдарованими школярами» В. Демченко трактує як складне якісне утворення комплексу властивостей педагога, в основу якого покладено особисте обдарування педагога в будь-якій галузі, його спеціальні знання, вміння та навички, внутрішні мотивації та певні риси характеру, які дозволяють йому на оптимальному та достатньому рівнях здійснювати пошук, розвиток та реалізацію творчих обдарувань школярів. Серед компонентів готовності педагогів до роботи з обдарованими школярами В. Демченко виокремлює: мотиваційний (стійкий інтерес і потреба займатися цією справою); особистісний (здатність розуміти, оцінювати, прогнозувати і діяти); змістовий (повнота та системність знань); процесуальний (спеціальні психолого-педагогічні вміння); креативний (варіативність, оригінальність) [4].

М. Федоров виділив теоретичний та практичний критерії підготовленості майбутніх учителів до роботи з обдарованими дітьми. До показників теоретичного критерію він відносить: а) психолого-педагогічні знання про сутність, структурні типи та особливості прояву обдарованості дітей; б) розуміння важливості ранньої діагностики сфер вияву обдарованості молодших школярів; в) знання основних принципів та особливостей упровадження в навчально-виховний процес нових педагогічних технологій. Показниками другого, практичного критерію, М. Федоров вважає: а) готовність майбутнього педагога до емоційно-доброзичливого контакту з обдарованими дітьми, створення умов повного психологічного комфорту в навчально-виховному процесі; б) володіння методиками діагностування сфер прояву обдарованості дітей; в) володіння вміннями і навичками особистісно орієнтованого підходу до організації навчально-пізнавальної діяльності обдарованих дітей [9].

Л. Мокридіна, у свою чергу, виокремлює такі компоненти готовності вчителя до роботи з обдарованими учнями, як когнітивний, конструктивний, мотиваційний, особистісний [7]. А. Яковина в структурі готовності визначає знання вчителя у сфері обдарованості, його вміння виявляти обдарованих дітей та організовувати процес їх навчання, особистісні якості педагога та його потреби в спілкуванні з обдарованою дитиною [10]. І. Габеркорн виокремила операційний (практичний) компонент готовності майбутніх учителів початкових класів із розвитку творчих здібностей учнів, що забезпечується набуттям інтелектуальних, організаційних та комунікативних умінь. Організаторські вміння педагога сприяють включенню учнів у різні види діяльності, вони передбачають і розвивають вміння. Комунікативні вміння спрямовані на встановлення педагогічно доцільних взаємин учителя та учнів, створення психологічного клімату в класі, подолання особистісних бар'єрів. Інтелектуальні вміння виявляються в здатності порівнювати, аналізувати, конкретизувати, узагальнювати, описувати явища і процеси, давати визначення, класифікувати, обґрунтовувати. Основними результатами застосування цих умінь є генерування ідей, асоціативність і гнучкість мислення, перенесення знань та умінь у нові ситуації [3].

Американські педагоги-дослідники, за твердженням П. Тадеєва, серед професійних компетент-

ностей учителів, які працюють з обдарованими дітьми, виділяють такі вміння: організовувати навчання дітей за результатами їх діагностичного оцінювання, модифікувати навчальні програми, стимулювати їх когнітивні здібності, працювати за спеціальним навчальним планом, консультувати учнів [8, с. 383]. Учителі, що працюють з обдарованими дітьми, повинні мати такі якості: позитивну «Я-концепцію», цілеспрямованість і наполегливість, зрілість, чуйність, емоційну стабільність, здатність до індивідуалізації навчання, вміння окреслювати шляхи спільної роботи з батьками обдарованих дітей [8].

Польська дослідниця Т. Гіза стверджує, що пріоритетом для більшості обдарованих дітей є міжособистісні стосунки з учителями, і лише потім – їх дидактичні вміння, справедливості оцінювання, знання. Зважаючи на це, комунікаційні компетенції вчителів, які працюють з обдарованими, вважаються чи не найважливішими [2, с. 224].

Дослідження деяких учених (Б. Блум, Р. Розенталь, Л. Якобсон) свідчать, що очікування вчителів впливають як позитивно, так і негативно на результати шкільних досягнень учнів. Педагогічний оптимізм учителя особливо важливий для дітей молодшого шкільного віку. Коли перший вчитель називає учня «здібним» – це важливе джерело натхнення. Отримавши перше визнання в ранні роки навчання, учні починають посилено працювати. І навпаки, негативний ефект виявлено в обдарованих дітей, які не були визнані як обдаровані в ранньому віці. Це може призвести до так званого синдрому неуспішного обдарованого учня [2].

Узагальнюючи наведені вище визначення, варто зауважити, що **готовність** майбутнього вчителя до роботи з природничо обдарованими учнями – це складне особистісне утворення, яке включає систему знань, умінь та навичок, особистісних якостей та спрямованості особистості майбутнього вчителя, що забезпечує його ефективну роботу з дітьми молодшого шкільного віку з розвитку їх здібностей та обдарувань у галузі природничих наук.

Проаналізувавши різні підходи до розгляду цієї проблеми, можна зробити наступний висновок: питання готовності майбутнього вчителя початкових класів до роботи з обдарованими учнями розглядаються з позиції наявності:

1) *спеціальних знань* – когнітивний компонент (Л. Мокридіна, О. Антонова, Ю. Клименюк, О. Ващук), теоретичний компонент (М. Федоров, А. Яковина), змістовий компонент (В. Демченко);

2) *спеціальних умінь та навичок* – практичний компонент (М. Федоров, А. Яковина), процесуальний компонент (В. Демченко), конструктивний компонент (Л. Мокридіна), операційний компонент (О. Антонова, Ю. Клименюк), процесуально-діяльнісний компонент (О. Ващук);

3) *особистісних якостей та спрямованості особистості майбутнього вчителя* – мотиваційно-вольовий компонент (О. Жосан), мотиваційний та особистісний компоненти (В. Демченко, Л. Мокридіна, А. Яковина, О. Антонова, Ю. Клименюк, О. Ващук).

На основі вищевикладеного нами запропоновано **структуру готовності** майбутнього вчителя початкової школи до роботи з природничо обдарованими учнями, яка включає теоретичний, практичний та особистісно-мотиваційний компоненти. У ході аналі-

зу кожного з означених компонентів передбачається, що майбутній учитель уже володіє базовими знаннями з педагогіки, психології та окремих методик, має загальну професійну педагогічну підготовку, а також такі необхідні професійні особистісні якості, як комунікативність, високий рівень загального інтелектуального та духовного розвитку, педагогічний оптимізм і педагогічний такт, емоційну стабільність, організаторські здібності, готовність до самовдосконалення тощо.

Теоретичний компонент готовності має на меті формування в майбутніх учителів початкових класів системи знань, необхідних у ході роботи з природничо обдарованими учнями молодшого шкільного віку. Означений компонент можна поділити на два блоки. Перший із них передбачає формування у майбутніх учителів знань, які є базовими у ході роботи з дітьми, обдарованими в будь-якій галузі. Такими знаннями є: поняття, види, основні концепції обдарованості; ознаки дитячої обдарованості; психологічні особливості особистості та поведінки обдарованої дитини; методи діагностики обдарованості; основні стратегії навчання обдарованих дітей; вимоги до педагога, який працює з обдарованими дітьми. В умовах вищого навчального закладу ці знання можуть формуватися під час вивчення таких дисциплін, як «Педагогіка», «Педагогічна майстерність», за умови включення в них відповідних тем. Та найбільш ефективним у цьому випадку буде впровадження спецкурсів, що стосуються роботи з обдарованими дітьми, про що свідчать дослідження багатьох вітчизняних учених (П. Тадеєва, О. Антонової та ін.).

Другий блок теоретичного компонента готовності до роботи з природничо обдарованими учнями включає специфічні знання, що стосуються безпосередньо роботи з означеною категорією дітей. Насамперед такий учитель повинен мати ґрунтовні знання з природознавства, які виходять за межі його початкового курсу, та екології, що є основою формування екологічного мислення та екологічної культури. В цьому контексті особливу увагу слід звернути на природничі дисципліни, які наявні в навчальних планах будь-якого ВНЗ зі спеціальності «Початкова освіта»: «Основи початкового курсу природознавства» (у закладах I – II рівнів акредитації); «Основи землезнавства», «Основи ботаніки», «Основи зоології» (у закладах III – IV рівнів акредитації); «Основи екології». При викладанні цих дисциплін основну увагу необхідно акцентувати не на механічному запам'ятовуванні якомога більшої кількості фактів, визначень тощо, а на вмінні встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в природі, аналізувати, проводити дослідження. Студенти мають освоїти методику організації науково-дослідницької та експериментальної роботи. Крім того, їм необхідні знання щодо ознак саме природничої обдарованості, особливості її прояву в молодшому шкільному віці, методи діагностики природничої обдарованості, методи та форми роботи з природничо обдарованими учнями, умови ефективного педагогічного супроводу природничо обдарованих дітей, досвід роботи з природничо обдарованими учнями молодшого шкільного віку за кордоном.

Практичний компонент передбачає формування в майбутніх учителів початкових класів системи умінь та навичок, що сприятимуть розвитку природничої обдарованості учнів.

Робота з обдарованою дитиною починається з її виявлення, виокремлення серед інших дітей. Раніше вважалося, що діагностика дитячої обдарованості – не стільки педагогічна, скільки психологічна проблема. Однак сучасні дослідники розглядають її як невід’ємну частину цілісного, особистісно зорієнтованого педагогічного процесу. На сьогодні існує багато різноманітних методик ідентифікації та діагностики обдарованості, однак, як показує практика, вчителям простіше виявити музичні, спортивні, художні, математичні чи лінгвістичні здібності, тоді як природничі розпізнаються складніше [6]. Це вимагає детальної розробки методик виявлення природничої обдарованості, а також ґрунтовнішої підготовки майбутніх педагогів з оволодіння такими методиками.

Для успішного педагогічного супроводу природничо обдарованих дітей учитель повинен володіти вміннями і навичками складання нових та адаптації вже існуючих програм із природничих дисциплін («Природознавство», «Навколишній світ», «Основи здоров’я») для індивідуальної чи групової роботи, які включатимуть елементи збагачення (поглиблення та розширення) навчання і його прискорення (опанування навчального матеріалу, в нашому випадку з природознавства, у швидшому темпі). Крім того, майбутній педагог повинен уміти використовувати сучасні технології, методи та прийоми навчання, акцентуючи увагу на проблемних, інтерактивних та проектних, а також організувати дослідницьку діяльність природничого характеру (спостереження, збір даних, їх аналіз, оформлення дослідницьких робіт та проектів тощо).

Проблемні методи навчання (проблемний виклад матеріалу, частково-пошуковий, дослідницький) передбачають оволодіння навичками створення проблемних ситуацій, виділення навчальних проблем та формулювання гіпотез, перевірки гіпотез, упорядкування отриманих результатів та їх застосування в нових завданнях. Саме завдяки використанню проблемних методів розвиваються вміння аналізувати, синтезувати, узагальнювати, порівнювати об’єкти та явища природи, шукати в природі та взаємодії «людина – природа» причинно-наслідкові зв’язки. Вміння використовувати такі інтерактивні методи, як дискусія, диспут, «мозковий штурм», «аналіз ситуацій», «акваріум», метод випадків, дидактичні ігри природничого, зокрема екологічного характеру тощо, дозволяють педагогові оптимізувати процес навчання природничо обдарованих учнів.

Метод проектів є одним із найбільш поширених у навчанні природничо обдарованих молодших школярів, оскільки сприяє розвитку творчого мислення, дослідницьких навичок, умінь інтегрувати знання, формуванню пізнавальних потреб та інтересів. Його використання є обов’язковим у ході навчання природознавству молодших школярів: у 1 класі – не менше 2-х, у 2-4 класах – не менше 4-х проектів на рік. Теми проектів обираються вчителем із запропонованих програмами або ж можуть бути розроблені самостійно.

Серед практичних умінь та навичок, необхідних майбутньому вчителю для роботи з природничо обдарованими дітьми, слід виділити вміння проводити екскурсії; колекціонувати об’єкти живої та неживої природи; проводити прості фізичні, хімічні, біологічні досліди та метеорологічні спостереження. Також сучасний педагог має володіти навичками роботи з

комп’ютерними програмами, інформаційно-комунікаційними технологіями для візуалізації навчального матеріалу, використання сучасних джерел для отримання нової інформації.

Особистісно-мотиваційна складова готовності вчителя до роботи з природничо обдарованими дітьми – це системне особистісне утворення, яке забезпечує здатність учителя успішно співпрацювати з обдарованою дитиною, обирати найоптимальніші форми, методи та прийоми такої співпраці. По-іншому, це такі якості та спрямованість особистості майбутнього вчителя, які допоможуть йому в роботі з означеною категорією дітей. Найперше – це особисте обдарування педагога, яке включає здібності вище середнього рівня (педагогічні та природничі), креативність та спрямованість особистості до даного виду діяльності. Якщо говорити про роботу вчителя початкових класів із природничо обдарованими дітьми, то в цьому випадку важливішою буде не стільки природнича обдарованість учителя, як обдарованість педагогічна. Зрозуміло, що для багатьох студентів, які здобувають професію вчителя початкових класів, природничі дисципліни не завжди були та є пріоритетними. Проте зацікавленість природничими науками, безперечно, повинна бути. Ця особливість виявляється, актуалізується, розвивається і підсилюється, а за її відсутності – формується в процесі навчання у ВНЗ.

У контексті обдарувань педагога слід згадати про дослідницькі здібності, які можуть бути як педагогічними, так і природничими. Педагогічні дослідницькі здібності виявляються в умінні пізнавати й об’єктивно оцінювати педагогічні ситуації і процеси. Вони, звичайно, є важливими для будь-якого педагога. Природничі дослідницькі здібності є суб’єктивною передумовою успішного здійснення дослідницької діяльності в галузі природничих наук і важливі саме у ході роботи з природничо обдарованими учнями.

Необхідним аспектом особистісно-мотиваційної готовності до роботи з природничо обдарованими учнями є екологічна культура майбутнього педагога – невід’ємна складова морально-духовних цінностей особистості, що сприяє розвитку її гуманістичних установок. Екологічна культура виявляється в усіх видах людської діяльності, пов’язаній з пізнанням і перетворенням природи. Якщо йдеться про природниче обдарування, то зрозуміло, що воно включає й екологічний аспект. Природничо обдаровані діти в класі, школі можуть стати провідниками екологічної культури та екологічного мислення. Проте вони потребують такого педагога, який буде для не лише них взірцем у цьому питанні, а й зможе пояснити, вмотивувати і продемонструвати на власному прикладі зразки екологічної поведінки та діяльності, екологічного мислення та екологічної культури.

Як відомо, рушіями будь-якої діяльності є мотиви, які, у свою чергу, визначаються широким спектром потреб. Згідно з теорією ієрархії мотивів (за А. Маслоу) потреби є фізіологічні й потреби безпеки, потреби належності й причетності, потреби визнання і самоствердження, а також потреби самовираження. Наявність особистої мотивації вчителя до роботи з природничо обдарованими учнями, яка у своїй основі має потреби самовираження, є, на наш погляд, найоптимальнішою в цьому випадку, оскільки ця група об’єднує потреби, пов’язані з прагненням

людини до найповнішого використання своїх знань, умінь, навичок, здібностей та особистого потенціалу. Це – потреба людини у творчості. Саме ці потреби педагог може реалізувати в роботі з обдарованими дітьми, адже вони вимагають максимальної віддачі, творчого підходу, неабияких знань та умінь як у галузі педагогіки, так і в галузі природничих наук. Тому вважаємо за доцільне розвивати в майбутніх учителів мотиви на основі потреб самовираження як такі, що сприятимуть оптимізації роботи з обдарованими дітьми. Йдеться насамперед про внутрішні науково-пізнавальні, дослідницькі, творчі мотиви.

Істотною ознакою педагогічної діяльності є її спрямованість на іншу людину. Не є винятком у цьому плані й робота педагога з природничо обдарованими дітьми. Спрямованість педагога не тільки на самовираження і саморозвиток, а й на реалізацію потенціалу обдарованих дітей, на розвиток їх природничих здібностей та особистості є важливою характеристикою вчителя, здатного до адекватного пе-

дагогічного супроводу дітей означеної категорії.

Також для майбутнього педагога, що працюватиме з обдарованими, важливими є такі якості, як позитивне ставлення до обдарованої дитини, її сприйняття, розуміння, вміння знаходити спільну мову, підтримувати, заохочувати.

Отже, **особистісно-мотиваційний компонент** готовності майбутнього вчителя до роботи з природничо обдарованими учнями включає такі якості: особисте обдарування педагога; дослідницькі здібності; зацікавленість природничими науками; екологічна культура; наявність внутрішніх науково-пізнавальних, дослідницьких та творчих мотивів; спрямованість на природничо обдаровану дитину та позитивне ставлення до неї.

Структурні компоненти готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з природничо обдарованими дітьми, їх характеристика та зміст кожного з них подано в таблиці.

Таблиця

Структурні компоненти готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з природничо обдарованими дітьми

№ з/п	Структурні компоненти	Характеристика компонента готовності	Зміст компонента
1.	Теоретичний компонент	система знань, необхідних під час роботи з природничо обдарованими учнями молодшого шкільного віку	<ul style="list-style-type: none"> – поняття, види, основні концепції обдарованості; ознаки дитячої обдарованості; психологічні особливості особистості та поведінки обдарованої дитини; методи діагностики обдарованості; основні стратегії навчання обдарованих дітей; вимоги до педагога, який працює з обдарованими дітьми; – ознаки природничої обдарованості, особливості її прояву в молодшому шкільному віці; методи діагностики природничої обдарованості; методи та форми роботи з природничо обдарованими учнями; умови ефективного педагогічного супроводу природничо обдарованих дітей; – ґрунтовні знання з природознавства, екології, методики організації науково-дослідницької та експериментальної роботи
2.	Практичний компонент	система вмінь та навичок, що сприятимуть розвитку природничої обдарованості учнів молодшого шкільного віку	<ul style="list-style-type: none"> – уміння виявляти та діагностувати природничо обдарованих дітей, надавати їм та їх батькам необхідні консультації; розробляти нові та адаптувати вже існуючі програми для навчання природничо обдарованих дітей; – ефективно використовувати можливості уроків природознавства для розвитку природничої обдарованості учнів; використовувати сучасні технології, методи та прийоми навчання, акцентуючи увагу на частково-пошукових, дослідницьких, інтерактивних, проектних; організовувати дослідницьку діяльність; – уміння проводити природничі екскурсії; колекціонувати об'єкти живої та неживої природи; проводити прості фізичні, хімічні, біологічні дослідження та метеорологічні спостереження
3.	Особистісно-мотиваційний компонент	системне особистісне утворення, яке забезпечує здатність учителя успішно співпрацювати з природничо обдарованою дитиною, обирати найоптимальніші форми, методи та прийоми такої співпраці	<ul style="list-style-type: none"> – особисте обдарування педагога (педагогічне, природниче); дослідницькі здібності; зацікавленість природничими науками; екологічна культура; внутрішні науково-пізнавальні, дослідницькі, творчі мотиви педагогічної діяльності; спрямованість на розвиток особистості та здібностей природничо обдарованої дитини; позитивне ставлення до обдарованої дитини, її сприйняття та розуміння

Висновки. Таким чином, проведений нами аналіз дозволив сформулювати авторське визначення готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з природничо обдарованими учнями, під якою ми розуміємо складне особистісне утворення, що включає систему знань, умінь та навичок, особистісних якостей та спрямованості особистості майбутнього вчителя, що забезпечує його ефективну роботу з дітьми молодшого шкільного віку з розвитку їх здібностей та обдарувань у галузі природничих наук. Узагальнюючи та доповнюючи дані попередніх досліджень, нами було доведено, що структура такої готовності включає теоретичний, практичний та особистісно-мотиваційний компоненти. Крім того, нами було обґрунтовано та проаналізовано їх зміст.

Подальші дослідження плануємо зосередити на розгляді рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до роботи з природничо обдарованими молодшими школярами та педагогічних умовах їх формування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова О. Є. Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи : монографія / О. Є. Антонова, Ю. М. Клименюк. – Житомир : Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, 2011. – 263 с.
2. Бочарова О. А. Обдаровані діти в Польщі: соціально-педагогічна підтримка : монографія / О. А. Бочарова. – Горлівка : Горлівський держ. пед. ін.-т іноз. мов, 2012. – 480 с.
3. Габеркорн І. І. Експериментальне дослідження ефективності моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей молодших школярів / І. І. Габеркорн // Наука і освіта : наук.-практ. журн. Півд. наук. центру НАПН України. – 2012. – № 8. – С. 35–38. – (Серія «Педагогіка»).
4. Демченко В. В. Психолого-педагогічні особливості підготовки педагогічних кадрів до роботи з обдарованими дітьми / В. В. Демченко // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2014. – № 9–10. – С. 64–67.

5. Клименюк Ю. М. Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. М. Клименюк. – Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2009. – 22 с.

6. Лисиця А. В. Діагностика обдарованості в галузі природничих наук / А. В. Лисиця, Т. Г. Горчак // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Острог : Нац. ун-т «Острозька академія», 2013. – Вип. 22. – С. 101–105. – (Серія «Психологія і педагогіка»).

7. Мокридіна Л. О. Формування професійної готовності педагогів до роботи з обдарованими дітьми / Л. О. Мокридіна // Підтримка обдарованих дітей та молоді. Розвиток креативного мислення в умовах стандартизації освітнього процесу : тези доповідей щорічного освітнього форуму «Артеківські діалоги» (Артек, 18–21 вересня 2008 р.). – Крим : Артек, 2008. – С. 75–78.

8. Тадеєв П. О. Розвиток теорії і практики навчання обдарованих школярів у США (20-ті роки ХХ – поч. ХХІ ст.) : монографія / П. О. Тадеєв. – Рівне : ПП ДМ, 2011. – 548 с.

9. Федоров М. П. Педагогічні умови підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / М. П. Федоров ; Луган. держ. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2000. – 19 с.

10. Яковина А. В. Діагностика готовності вчителів до роботи з обдарованими дітьми / А. В. Яковина // Підтримка обдарованих дітей та молоді. Розвиток креативного мислення в умовах стандартизації освітнього процесу : тези доповідей щорічного освітнього форуму «Артеківські діалоги» (Артек, 18–21 вересня 2008 р.). – Крим : Артек, 2008. – С. 129–131.

Дата надходження до редакції: 18.01.2017 р